

The Monadology

∞ Infinite Monad Theory by philosopher
Gottfried Wilhelm Leibniz.

Περιεχόμενα

1. Εισαγωγή

2. Η Μοναδολογία

§ 1 Ορισμός της Μονάδας: Η Απλή Ουσία

§ 2 Το Θεμέλιο της Πραγματικότητας: Γιατί Πρέπει να Υπάρχουν Απλές Ουσίες

§ 3 Τα Αληθινά Αδιαίρετα Άτομα της Φύσης

§ 4 Αιωνιότητα από τη Φύση: Οι Μονάδες Δεν Μπορούν να Χαθούν

§ 5 Αιωνιότητα από Προέλευση: Οι Μονάδες Δεν Μπορούν να Δημιουργηθούν Φυσικά

§ 6 Η Ανάγκη της Θεϊκής Δημιουργίας και Αφανισμού

§ 7 Η Μονάδα Χωρίς Παράθυρα: Καμία Αληθινή Εξωτερική Επίδραση

§ 8 Γιατί οι Μονάδες Πρέπει να Έχουν Ιδιότητες για να Εξηγήσουν την Αλλαγή

§ 9 Η Αρχή της Ταυτότητας των Αδιακρίτων

§ 10 Η Εγγενής Μεταβλητότητα Όλων των Δημιουργημένων Πραγμάτων

§ 11 Η Εσωτερική Πηγή Όλης της Φυσικής Αλλαγής

§ 12 Η Ανάγκη για Αρχή Αλλαγής και οι Ειδικότητές της

§ 13 Πολλαπλότητα στην Ενότητα: Πώς ένα Απλό Όντα Μπορεί να Αλλάξει

§ 14 Εισαγωγή της Αντίληψης (Ασυνείδητης) και Διάκρισή της από τη Συνείδηση

§ 15 Όρεξη: Η Εσωτερική Δύναμη που Οδηγεί την Αλλαγή

§ 16 Η Ψυχή ως Απόδειξη Πολλαπλότητας σε μια Απλή Ουσία

§ 17 Η Αναίρεση του Υλισμού: Η Αντίληψη Δεν Είναι Μηχανική

§ 18 Εντελέχεια: Η Εσωτερική Τελειοποίηση και Αυτάρκεια των Μονάδων

§ 19 Βαθμίδες Ψυχής: Από Γυμνές Μονάδες έως Συνειδητά Μυαλά

§ 20 Η Προσωρινή Κατάσταση της Λιποθυμίας

§ 21 Η Συνεχής Πραγματικότητα των "Μικρών Αντιλήψεων"

§ 22 Ο Νόμος της Συνέχειας των Καταστάσεων

§ 23 Η Απόδειξη των Ασυνείδητων Αντιλήψεων από τη Συνείδηση

§ 24 Η Κατάσταση των Γυμνών Μονάδων: Μια Μόνιμη Λήθη

§ 25 Πώς τα Όργανα Δημιουργούν Διακριτική Αντίληψη στα Ζώα

- § 26 Εμπειρική Σκέψη: Πώς η Μνήμη Μιμείται τη Λογική
- § 27 Η Πηγή μιας Ισχυρής Φαντασίας
- § 28 Οι Άνθρωποι ως Εμπειριστές στις Περισσότερες Δράσεις
- § 29 Το Διακριτικό Χαρακτηριστικό της Λογικής: Αναγκαίες Αλήθειες
- § 30 Πώς οι Ανακλαστικές Πράξεις Οδηγούν σε Γνώση του Θεού και Μεταφυσικής
- § 31 Η Πρώτη Μεγάλη Αρχή: Η Αρχή της Αντίφασης
- § 32 Η Δεύτερη Μεγάλη Αρχή: Η Αρχή του Ικανοποιητικού Λόγου
- § 33 Τα Δύο Βασίλεια της Αλήθειας: Αναγκαίες εναντίον Τυχαίες
- § 34 Το Αναλυτικό Μοντέλο των Αναγκαίων Αληθειών
- § 35 Το Θεμέλιο της Ανάλυσης: Απλές Ιδέες και Ταυτόσημες Αλήθειες
- § 36 Εφαρμογή της Αρχής του Ικανοποιητικού Λόγου σε Τυχαία Γεγονότα
- § 37 Η Άπειρη Υποχώρηση των Τυχαίων Λόγων
- § 38 Η Ανάγκη για ένα Αναγκαίο Όντα ως Απόλυτος Λόγος
- § 39 Το Συμπέρασμα της Ενότητας και Επάρκειας του Θεού
- § 40 Τα Χαρακτηριστικά του Αναγκαίου Όντος: Απεριόριστο και Παν-Πραγματικό
- § 41 Ορισμός της Απόλυτης και Άπειρης Τελειοποίησης του Θεού
- § 42 Η Προέλευση της Ατελοποίησης σε Περιορισμένα Δημιουργήματα
- § 43 Ο Θεός ως η Βάση Όλης της Δυνατότητας και Ουσίας
- § 44 Γιατί η Δυνατότητα Απαιτεί ένα Υπάρχον Αναγκαίο Όντα
- § 45 Οι A Priori (Οντολογικές) και A Posteriori (Κοσμολογικές) Αποδείξεις για τον Θεό
- § 46 Διάκριση Διανοίας και Βούλησης: Η Μη-Αυθαίρετη Φύση των Αναγκαίων Αληθειών
- § 47 Συνεχής Προέλευση Μοναδών από τον Θεό
- § 48 Τριαδική Δομή του Θεού και Αντανάκλασή της στις Μονάδες
- § 49 Δράση ως Διακριτή Αντίληψη, Πάθηση ως Συγκεχυμένη Αντίληψη
- § 50 Το Μέτρο Τελειότητας και Δραστηριότητας ενός Πλάσματος
- § 51 Φύση Δια-Μοναδικής Επίδρασης: Ιδεατή και Μεσολαβούμενη από τον Θεό
- § 52 Σχετικότητα Δράσης και Πάθησης
- § 53 Ανάγκη Ικανού Λόγου για Επιλογή Ενός Πιθανού Κόσμου
- § 54 Κριτήρια Επιλογής: Βαθμοί Τελειότητας
- § 55 Ενεργοποίηση του Βέλτιστου Κόσμου από Θεϊκή Σοφία, Καλοσύνη και Ισχύ

- § 56 Καθολική Αλληλο-Έκφραση: Κάθε Μονάδα Αντανακλά ολόκληρο το Σύμπαν
- § 57 Προοπτικισμός: Διαφορετικές Όψεις του Ιδίου Σύμπαντος
- § 58 Η Βελτιστοποιητική Φόρμουλα: Μέγιστη Ποικιλία, Μέγιστη Τάξη
- § 59 Η Μεγάλη Υπόθεση που Μεγεθύνει τη Δόξα του Θεού
- § 60 Πώς μια Μονάδα Αντιπροσωπεύει ολόκληρο το Σύμπαν από την Περιορισμένη της Οπτική
- § 61 Η Φυσική Βάση της Έκφρασης: Η Διασύνδεση Όλης της Ύλης
- § 62 Το Σώμα ως Μεσάζοντας της Έκφρασης της Ψυχής
- § 63 Η Ένωση Ψυχής και Οργανικού Σώματος Συνιστά Ζωντανό Όν
- § 64 Απειροστή Πολυπλοκότητα Φυσικών Μηχανών έναντι Τεχνητών
- § 65 Η Πραγματική Απειροστή Διάρθρωση της Ύλης
- § 66 Ο Κόσμος Μέσα: Κάθε Μέρος Ύλης είναι Πλήρης Ζωής
- § 67 Απειροστή Αναδρομή Ζωής: Κόσμοι εντός Κόσμων
- § 68 Η Ζωή είναι Διαπνευστική, Ακόμα και σε Φαινομενικά "Άψυχα" Υλικά
- § 69 Η Ψευδαίσθηση του Χάους και της Στείρας
- § 70 Η Ιεραρχία Ζωντανών Όντων: Κυρίαρχες και Υποδεέστερες Μονάδες
- § 71 Κατά σταθερής ύλης: Το σώμα είναι σε συνεχή μεταβολή
- § 72 Μεταμόρφωση, όχι Ψυχομεταλλαγή (Μετενσάρκωση)
- § 73 Καμία Πραγματική Γέννηση ή Θάνατος, Μόνο Μετασχηματισμός
- § 74 Προδιαμόρφωση: Το Ζώο Είναι Ήδη στο Σπέρμα
- § 75 Σπερματικά Ζώα και οι Λίγοι "Εκλεκτοί"
- § 76 Η Φυσική Αιωνιότητα Κάθε Ζώου
- § 77 Η Αφθαρσία της Ψυχής και του Ζώου Εαυτού
- § 78 Η Απάντηση στο Πρόβλημα Σώματος-Νου: Προκαθιδρυμένη Αρμονία
- § 79 Η Αρμονία των Βασιλείων των Παραγωγικών και Τελικών Αιτιών
- § 80 Διόρθωση του Σφάλματος του Ντεκάρτ για Αλληλεπίδραση Ψυχής-Σώματος
- § 81 Η Περίληψη της Προκαθιδρυμένης Αρμονίας
- § 82 Η Ιδιαίτερη Δημιουργία των Λογικών Ψυχών
- § 83 Πνεύματα ως Εικόνες του Θεού, Ικανά για Γνώση και Δημιουργία
- § 84 Η Σχέση του Θεού με τα Πνεύματα: Πρίγκιπας και Πατέρας
- § 85 Το Αποκορύφωμα: Η Πόλη του Θεού
- § 86 Ο Ηθικός Κόσμος ως Αριστούργημα του Θεού

§ 87 Η Ανώτερη Αρμονία: Ανάμεσα στη Φύση και τη Χάρη

---

§ 88 Φυσικά Γεγονότα Εξυπηρετούν Ηθικούς Σκοπούς

---

§ 89 Η Μηχανική Δικαιοσύνη του Σύμπαντος

---

§ 90 Η Θεία Πρόνοια και η Εκπλήρωση του Καλύτερου Δυνατού Κόσμου

Εκτυπώθηκε στις 22 Νοεμβρίου 2025

<https://gr.cosmicphilosophy.org/books/leibniz-monadology/>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.

Εισαγωγή

Η Μοναδολογία (1714) του Γκότφριντ Βίλχελμ Λάιμπνιτς

Το 1714, ο Γερμανός φιλόσοφος Γκότφριντ Βίλχελμ Λάιμπνιτς πρότεινε μια θεωρία των ∞ απείρων μονάδων. Η Μοναδολογία (Γαλλικά: *La Monadologie*) είναι ένα από τα πιο γνωστά έργα του Λάιμπνιτς από την ύστερη φιλοσοφία του. Είναι ένα σύντομο κείμενο που παρουσιάζει, σε περίπου 90 παραγράφους, μια μεταφυσική των απλών ουσιών, ή ∞ απείρων μονάδων.

Κατά την τελευταία παραμονή του στη Βιέννη από το 1712 έως τον Σεπτέμβριο του 1714, ο Λάιμπνιτς έγραψε δύο σύντομα κείμενα στα Γαλλικά που προορίζονταν ως συνοπτικές εκθέσεις της φιλοσοφίας του. Μετά το θάνατό του, «*Principes de la nature et de la grâce fondés en raison*», που προορίζονταν για τον πρίγκιπα Ευγένιο της Σαβοΐας, εμφανίστηκε στα Γαλλικά στις Κάτω Χώρες. Ο φιλόσοφος Κρίστιαν Βολφ και συνεργάτες δημοσίευσαν μεταφράσεις στα Γερμανικά και τα Λατινικά του δεύτερου κειμένου, το οποίο έγινε γνωστό ως «*Η Μοναδολογία*».

Η δημοσίευση του βιβλίου για το CosmicPhilosophy.org μεταφράστηκε σε 42 γλώσσες από το πρωτότυπο Γαλλικό κείμενο χρησιμοποιώντας τις τελευταίες τεχνολογίες τεχνητής νοημοσύνης του 2024/2025. Η ποιότητα των νέων Γερμανικών και Αγγλικών μεταφράσεων μπορεί να συναγωνιστεί τις πρωτότυπες μεταφράσεις από το 1720. Για πολλές γλώσσες, η δημοσίευση είναι μια παγκόσμια πρώτη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.

Η Μοναδολογία

Από τον Γκότφριντ Βίλχελμ Λάμπνιτς, 1714

Principia philosophiæ seu theses in gratiam principis Eu-
genii
conscriptæ

§ 1

Η Μονάδα, για την οποία θα μιλήσουμε εδώ, δεν είναι τίποτε άλλο παρά μια απλή ουσία, που εισέρχεται στα σύνθετα απλή, δηλαδή χωρίς μέρη (Θεοδικία, § 10⁴).

§ 2

Και πρέπει να υπάρχουν απλές ουσίες, αφού υπάρχουν σύνθετες διότι το σύνθετο δεν είναι τίποτε άλλο παρά ένα σύνολο ή *aggregatum* των απλών.

§ 3

Όπου δεν υπάρχουν μέρη, δεν υπάρχει ούτε έκταση, ούτε σχήμα, ούτε δυνατότητα διαίρεσης. Και αυτές οι Μονάδες είναι τα αληθινά Άτομα της Φύσης και με μια λέξη τα στοιχεία των πραγμάτων.

§ 4

Δεν υπάρχει επίσης καμία διάλυση που πρέπει να φοβόμαστε, και δεν υπάρχει κανένας αντιληπτός τρόπος με τον οποίο μια απλή ουσία θα μπορούσε να χαθεί με φυσικό τρόπο (§ 89).

§ 5

Για τον ίδιο λόγο δεν υπάρχει κανένας τρόπος με τον οποίο μια απλή ουσία να μπορεί να αρχίσει να υπάρχει με φυσικό τρόπο, αφού δεν μπορεί να

σχηματιστεί με σύνθεση.

§ 6

Έτσι μπορούμε να πούμε ότι οι Μονάδες δεν μπορούν να αρχίσουν ούτε να τελειώσουν παρά μόνο ακαριαία, δηλαδή, δεν μπορούν να αρχίσουν παρά μόνο με δημιουργία και να τελειώσουν παρά μόνο με εκμηδένιση· ενώ αυτό που είναι σύνθετο, αρχίζει ή τελειώνει κατά μέρη.

§ 7

Δεν υπάρχει επίσης τρόπος να εξηγήσουμε πώς μια Μονάδα μπορεί να αλλοιωθεί ή να μεταβληθεί στο εσωτερικό της από κάποιο άλλο δημιουργήμα αφού δεν μπορεί κανείς να μεταθέσει τίποτα μέσα της, ούτε να συλλάβει σε αυτήν καμία εσωτερική κίνηση που θα μπορούσε να διεγερθεί, να κατευθυνθεί, να αυξηθεί ή να μειωθεί εκεί μέσα όπως μπορεί να συμβεί στα σύνθετα, όπου υπάρχουν αλλαγές μεταξύ των μερών. Οι Μονάδες δεν έχουν παράθυρα από τα οποία κάτι θα μπορούσε να μπει ή να βγει. Τα συμβεβηκότα δεν μπορούν να αποσπαστούν ούτε να περιπλανηθούν έξω από τις ουσίες, όπως έκαναν κάποτε τα αισθητά είδη των Σχολαστικών. Έτσι ούτε ουσία ούτε συμβεβηκός μπορεί να εισέλθει απ' έξω σε μια Μονάδα.

§ 8

Ωστόσο πρέπει οι Μονάδες να έχουν κάποιες ιδιότητες, διαφορετικά δεν θα ήταν καν όντα. Και αν οι απλές ουσίες δεν διέφεραν καθόλου ως προς τις ιδιότητές τους, δεν θα υπήρχε τρόπος να αντιληφθούμε καμία αλλαγή στα πράγματα αφού αυτό που βρίσκεται στο σύνθετο μπορεί να προέρχεται

μόνο από τα απλά συστατικά και οι Μονάδες, αν ήταν χωρίς ιδιότητες, θα ήταν αδιάκριτες η μία από την άλλη, αφού άλλωστε δεν διαφέρουν ως προς την ποσότητα και κατά συνέπεια, υποθέτοντας το πλήρες, κάθε τόπος θα λάμβανε πάντα, κατά την κίνηση, μόνο το ισοδύναμο αυτού που είχε, και μια κατάσταση των πραγμάτων θα ήταν αδιάκριτη από την άλλη.

§ 9

Πρέπει μάλιστα κάθε Μονάδα να είναι διαφορετική από κάθε άλλη. Γιατί δεν υπάρχουν ποτέ στη φύση δύο όντα που να είναι απολύτως όμοια το ένα με το άλλο και όπου να μην είναι δυνατόν να βρεθεί μια εσωτερική διαφορά ή μια διαφορά βασισμένη σε εσωτερικό προσδιορισμό.

§ 10

Θεωρώ επίσης δεδομένο ότι κάθε δημιουργημένο ον υπόκειται σε αλλαγή, και κατά συνέπεια και η δημιουργημένη Μονάδα επίσης, και μάλιστα ότι αυτή η αλλαγή είναι συνεχής στην καθεμία.

§ 11

Από αυτά που μόλις είπαμε, προκύπτει ότι οι φυσικές αλλαγές των Μονάδων προέρχονται από μια εσωτερική αρχή, καθώς καμία εξωτερική αιτία δεν μπορεί να επηρεάσει το εσωτερικό τους (§ 396, § 900).

§ 12

Αλλά πρέπει επίσης, εκτός από την αρχή της αλλαγής, να υπάρχει μια λεπτομέρεια αυτού που αλλάζει, που να δημιουργεί, θα λέγαμε, την εξειδίκευση και την ποικιλία των απλών ουσιών.

§ 13

Αυτή η λεπτομέρεια πρέπει να περιλαμβάνει μια πολλαπλότητα στην ενότητα ή στο απλό. Γιατί κάθε φυσική αλλαγή γίνεται βαθμιαία, κάτι αλλάζει και κάτι παραμένει και κατά συνέπεια πρέπει στην απλή ουσία να υπάρχει μια πληθώρα επηρεασμών και σχέσεων, παρόλο που δεν υπάρχουν μέρη.

§ 14

Η παροδική κατάσταση, που περιλαμβάνει και αναπαριστά μια πολλαπλότητα στην ενότητα ή στην απλή ουσία, δεν είναι τίποτε άλλο από αυτό που ονομάζουμε Αντίληψη, την οποία πρέπει να διακρίνουμε από την συνείδηση ή την επίγνωση, όπως θα φανεί στη συνέχεια. Και σε αυτό οι Καρτεσιανοί έκαναν μεγάλο λάθος, θεωρώντας ασήμαντες τις αντιλήψεις που δεν γίνονται συνειδητές. Αυτό τους έκανε επίσης να πιστέψουν ότι μόνο τα πνεύματα ήταν Μονάδες και ότι δεν υπήρχαν ψυχές των Ζώων ούτε άλλες Εντελέχειες και ότι συγχέουν, όπως ο όχλος, μια μακρά αναισθησία με τον πραγματικό θάνατο, πράγμα που τους οδήγησε επίσης στην σχολαστική προκατάληψη των εντελώς χωρισμένων ψυχών, και έχει μάλιστα επιβεβαιώσει τα κακώς σκεπτόμενα πνεύματα στην άποψη της θνητότητας των ψυχών.

§ 15

Η δράση της εσωτερικής αρχής που προκαλεί την αλλαγή ή το πέρασμα από μια αντίληψη σε μια άλλη, μπορεί να ονομαστεί *Όρεξη* είναι αλήθεια ότι η όρεξη δεν μπορεί πάντα να φτάσει πλήρως σε όλη την αντίληψη προς την οποία τείνει, αλλά πάντα επιτυγχάνει κάτι από αυτήν και φτάνει σε νέες αντιλήψεις.

§ 16

Βιώνουμε οι ίδιοι μια πολλαπλότητα στην απλή ουσία, όταν διαπιστώνουμε ότι η παραμικρή σκέψη που συνειδητοποιούμε περιλαμβάνει μια ποικιλία στο αντικείμενο. Έτσι όλοι όσοι αναγνωρίζουν ότι η ψυχή είναι μια απλή ουσία, πρέπει να αναγνωρίσουν αυτή την πολλαπλότητα στη Μονάδα και ο κύριος Μπέιλ δεν θα έπρεπε να βρει δυσκολία σε αυτό, όπως έκανε στο Λεξικό του στο λήμμα *Rorarius*.

§ 17

Είμαστε υποχρεωμένοι εξάλλου να ομολογήσουμε ότι η Αντίληψη και ό,τι εξαρτάται από αυτήν είναι ανεξήγητο με μηχανικούς λόγους, δηλαδή με σχήματα και κινήσεις. Και αν υποθέσουμε ότι υπάρχει μια Μηχανή, της οποίας η δομή κάνει να σκέφτεται, να αισθάνεται, να έχει αντίληψη μπορούμε να τη φανταστούμε μεγεθυμένη διατηρώντας τις ίδιες αναλογίες, έτσι ώστε να μπορούμε να μπούμε μέσα της, σαν σε ένα μύλο. Και με αυτή την προϋπόθεση, επισκεπτόμενοι το εσωτερικό της, δεν θα βρούμε παρά εξαρτήματα που σπρώχνουν το ένα το άλλο, και ποτέ τίποτα που να εξηγεί μια αντίληψη. Έτσι πρέπει να την αναζητήσουμε στην απλή ουσία, και όχι στο σύνθετο ή στη μηχανή. Επίσης μόνο αυτό μπορούμε να βρούμε στην απλή ουσία, δηλαδή, τις αντιλήψεις και τις αλλαγές τους. Μόνο σε αυτό

επίσης μπορούν να συνίστανται όλες οι Εσωτερικές Ενέργειες των απλών ουσιών (Πρόλογος ***, 2 b⁵).

§ 18

Θα μπορούσαμε να δώσουμε το όνομα Εντελέχειες σε όλες τις απλές ουσίες, ή δημιουργημένες Μονάδες, διότι έχουν μέσα τους μια ορισμένη τελειότητα (έχουσι το εντελές), υπάρχει μια επάρκεια (αυτάρκεια) που τις καθιστά πηγές των εσωτερικών τους δράσεων και, θα μπορούσαμε να πούμε, ασώματα αυτόματα (§ 87).

§ 19

Αν θέλουμε να ονομάσουμε Ψυχή οτιδήποτε έχει αντιλήψεις και ορέξεις με την γενική έννοια που μόλις εξήγησα, όλες οι απλές ουσίες ή δημιουργημένες Μονάδες θα μπορούσαν να ονομαστούν Ψυχές αλλά, καθώς το αίσθημα είναι κάτι περισσότερο από μια απλή αντίληψη, συμφωνώ το γενικό όνομα Μονάδες και εντελέχειες να αρκεί για τις απλές ουσίες που θα έχουν μόνο αυτό και να ονομάζουμε Ψυχές μόνο εκείνες των οποίων η αντίληψη είναι πιο διακριτή και συνοδεύεται από μνήμη.

§ 20

Διότι βιώνουμε μέσα μας μια κατάσταση όπου δεν θυμόμαστε τίποτα και δεν έχουμε καμία διακριτή αντίληψη, όπως όταν λιποθυμούμε ή όταν μας καταβάλλει ένας βαθύς ύπνος χωρίς όνειρα. Σε αυτή την κατάσταση η ψυχή δεν διαφέρει αισθητά από μια απλή Μονάδα αλλά καθώς αυτή η κατάσταση

δεν είναι διαρκής και η ψυχή εξέρχεται από αυτήν, είναι κάτι περισσότερο (§ 64).

§ 21

Και δεν συνεπάγεται ότι τότε η απλή υπόσταση είναι χωρίς καμία αντίληψη. Αυτό δεν μπορεί να συμβεί για τους προαναφερθέντες λόγους, διότι δεν μπορεί να χαθεί, ούτε να υπάρξει χωρίς κάποια επίδραση που δεν είναι τίποτα άλλο από την αντίληψή της: αλλά όταν υπάρχει ένα μεγάλο πλήθος μικρών αντιλήψεων, όπου τίποτα δεν είναι διακριτό, είμαστε ζαλισμένοι, όπως όταν περιστρεφόμαστε συνεχώς προς την ίδια κατεύθυνση πολλές φορές στη σειρά, όπου έρχεται μια ζάλη που μπορεί να μας κάνει να λιποθυμήσουμε και δεν μας αφήνει να διακρίνουμε τίποτα. Και ο θάνατος μπορεί να δώσει αυτή την κατάσταση στα ζώα για κάποιο χρονικό διάστημα.

§ 22

Και καθώς κάθε παρούσα κατάσταση μιας απλής ουσίας είναι φυσικά επακόλουθο της προηγούμενης κατάστασής της, έτσι ώστε το παρόν να κυοφορεί το μέλλον (§ 360).

§ 23

Επομένως, αφού ξυπνώντας από τη ζάλη αντιλαμβανόμαστε τις αντιλήψεις μας, πρέπει να τις είχαμε και αμέσως πριν, παρόλο που δεν τις αντιλαμβανόμασταν διότι μια αντίληψη μπορεί να προέλθει φυσικά μόνο από μια άλλη αντίληψη, όπως μια κίνηση μπορεί να προέλθει φυσικά μόνο από μια κίνηση (§ 401-403).

§ 24

Από αυτό βλέπουμε ότι αν δεν είχαμε τίποτα διακριτό και, θα μπορούσαμε να πούμε, εξέχον και ανώτερης γεύσης στις αντιλήψεις μας, θα ήμασταν πάντα σε κατάσταση ζάλης. Και αυτή είναι η κατάσταση των γυμνών Μονάδων.

§ 25

Βλέπουμε επίσης ότι η Φύση έχει δώσει εξέχουσες αντιλήψεις στα ζώα, μέσω της φροντίδας που έχει λάβει να τους παρέχει όργανα που συγκεντρώνουν πολλές ακτίνες φωτός ή πολλές δονήσεις του αέρα, για να τις κάνουν πιο αποτελεσματικές μέσω της ένωσής τους. Υπάρχει κάτι παρόμοιο στην οσμή, στη γεύση και στην αφή, και ίσως σε πολλές άλλες αισθήσεις που μας είναι άγνωστες. Και θα εξηγήσω σύντομα πώς αυτό που συμβαίνει στην ψυχή αναπαριστά αυτό που συμβαίνει στα όργανα.

§ 26

Η μνήμη παρέχει ένα είδος ακολουθίας στις ψυχές, που μιμείται τη λογική, αλλά πρέπει να διακρίνεται από αυτήν. Βλέπουμε ότι τα ζώα, όταν έχουν την αντίληψη κάποιου πράγματος που τα χτυπά και του οποίου είχαν παρόμοια αντίληψη στο παρελθόν, περιμένουν μέσω της αναπαράστασης της μνήμης τους αυτό που συνδεόταν με αυτήν την προηγούμενη αντίληψη και οδηγούνται σε συναισθήματα παρόμοια με εκείνα που είχαν τότε. Για παράδειγμα: όταν δείχνουμε το ραβδί στους σκύλους, θυμούνται τον πόνο που τους προκάλεσε και ουρλιάζουν και φεύγουν (Προκαταρκτικά⁶, § 65).

§ 27

Και η ισχυρή φαντασία που τα χτυπά και τα συγκινεί, προέρχεται είτε από το μέγεθος είτε από το πλήθος των προηγούμενων αντιλήψεων. Γιατί συχνά μια ισχυρή εντύπωση προκαλεί αμέσως το αποτέλεσμα μιας μακράς συνήθειας ή πολλών μέτριων επαναλαμβανόμενων αντιλήψεων.

§ 28

Οι άνθρωποι ενεργούν όπως τα ζώα, στο βαθμό που οι ακολουθίες των αντιλήψεών τους γίνονται μόνο μέσω της αρχής της μνήμης, μοιάζοντας με εμπειρικούς γιατρούς που έχουν απλή πρακτική χωρίς θεωρία, και είμαστε μόνο εμπειρικοί στα τρία τέταρτα των πράξεών μας. Για παράδειγμα, όταν περιμένουμε ότι θα ξημερώσει αύριο, ενεργούμε εμπειρικά, επειδή αυτό έχει συμβεί πάντα μέχρι τώρα. Μόνο ο αστρονόμος το κρίνει με λογική.

§ 29

Αλλά η γνώση των αναγκαίων και αιώνιων αληθειών είναι αυτό που μας διακρίνει από τα απλά ζώα και μας δίνει τη λογική και τις επιστήμες, ανυψώνοντάς μας στη γνώση του εαυτού μας και του Θεού. Και αυτό είναι που ονομάζουμε μέσα μας λογική ψυχή, ή πνεύμα.

§ 30

Είναι επίσης μέσω της γνώσης των αναγκαίων αληθειών και των αφαιρέσεών τους που ανυψωνόμαστε στις αναστοχαστικές πράξεις, που μας κάνουν να σκεφτόμαστε αυτό που ονομάζεται εγώ και να εξετάζουμε ότι αυτό ή εκείνο

είναι μέσα μας: και έτσι σκεπτόμενοι τον εαυτό μας, σκεφτόμαστε το Είναι, την Υπόσταση, το απλό και το σύνθετο, το άυλο και τον ίδιο το Θεό, κατανοώντας ότι αυτό που είναι περιορισμένο σε εμάς, είναι σε αυτόν χωρίς όρια. Και αυτές οι αναστοχαστικές πράξεις παρέχουν τα κύρια αντικείμενα των συλλογισμών μας (Θεοδικία, Πρόλογος *, 4, a⁷)

§ 31

Και δεν συνεπάγεται ότι τότε η απλή ουσία είναι χωρίς καμία αντίληψη. Οι συλλογισμοί μας βασίζονται σε δύο μεγάλες αρχές, αυτή της αντίφασης, βάσει της οποίας κρίνουμε ψευδές ό,τι εμπεριέχει αντίφαση, και αληθές ό,τι αντιτίθεται ή αντιφάσκει με το ψευδές (§ 44, § 196).

§ 32

Και αυτή του επαρκούς λόγου, βάσει της οποίας θεωρούμε ότι κανένα γεγονός δεν μπορεί να είναι αληθές ή υπαρκτό, καμία δήλωση αληθινή, χωρίς να υπάρχει επαρκής λόγος για το γιατί είναι έτσι και όχι αλλιώς. Αν και αυτοί οι λόγοι τις περισσότερες φορές δεν μπορούν να μας είναι γνωστοί (§ 44, § 196).

§ 33

Υπάρχουν επίσης δύο είδη αληθειών, αυτές του Συλλογισμού και αυτές του Γεγονότος. Οι αλήθειες του Συλλογισμού είναι αναγκαίες και το αντίθετό τους είναι αδύνατο, ενώ αυτές του Γεγονότος είναι ενδεχόμενες και το αντίθετό τους είναι δυνατό. Όταν μια αλήθεια είναι αναγκαία, μπορεί κανείς να βρει τον λόγο της μέσω της ανάλυσης, αναλύοντάς την σε ιδέες και απλούστερες

αλήθειες, μέχρι να φτάσει στις πρωταρχικές (§ 170, 174, 189, § 280-282, § 367. Περίληψη αντίρρ. 3).

§ 34

Έτσι στους Μαθηματικούς, τα θεωρήματα θεωρίας και οι κανόνες πρακτικής ανάγονται μέσω της ανάλυσης στους Ορισμούς, Αξιώματα και Αιτήματα.

§ 35

Και υπάρχουν τέλος απλές ιδέες των οποίων δεν μπορεί να δοθεί ορισμός υπάρχουν επίσης αξιώματα και αιτήματα, ή με μια λέξη, πρωταρχικές αρχές, που δεν μπορούν να αποδειχθούν και δεν το χρειάζονται κιόλας και αυτές είναι οι ταυτολογικές προτάσεις, των οποίων το αντίθετο περιέχει μια ρητή αντίφαση (§ 36, 37, 44, 45, 49, 52, 121-122, 337, 340-344).

§ 36

Αλλά ο επαρκής λόγος πρέπει να βρίσκεται επίσης στις ενδεχόμενες αλήθειες ή αλήθειες γεγονότος, δηλαδή, στην ακολουθία των πραγμάτων που είναι διασκορπισμένα στο σύμπαν των δημιουργημάτων, όπου η ανάλυση σε επιμέρους λόγους θα μπορούσε να προχωρήσει σε μια απεριόριστη λεπτομέρεια, λόγω της τεράστιας ποικιλίας των πραγμάτων της Φύσης και της διαίρεσης των σωμάτων στο άπειρο. Υπάρχει μια απειρία σχημάτων και κινήσεων παρόντων και παρελθόντων που εισέρχονται στην αποτελεσματική αιτία της παρούσας γραφής μου, και υπάρχει μια απειρία μικρών κλίσεων και διαθέσεων της ψυχής μου, παρουσών και παρελθουσών, που εισέρχονται στην τελική αιτία.

§ 37

Και καθώς όλη αυτή η λεπτομέρεια περιλαμβάνει μόνο άλλα προηγούμενα ενδεχόμενα ή πιο λεπτομερή, καθένα από τα οποία χρειάζεται ακόμη μια παρόμοια ανάλυση για να δώσει λόγο, δεν προχωράμε περισσότερο: και πρέπει ο επαρκής ή τελικός λόγος να βρίσκεται έξω από την ακολουθία ή σειρές αυτής της λεπτομέρειας των ενδεχομένων, όσο άπειρη κι αν θα μπορούσε να είναι.

§ 38

Και έτσι ο τελικός λόγος των πραγμάτων πρέπει να βρίσκεται σε μια αναγκαία ουσία, στην οποία η λεπτομέρεια των αλλαγών υπάρχει μόνο κατ' εξοχήν, ως στην πηγή: και αυτό είναι που ονομάζουμε Θεό (§ 7).

§ 39

Τώρα, καθώς αυτή η υπόσταση είναι επαρκής λόγος όλης αυτής της λεπτομέρειας, η οποία επίσης είναι παντού συνδεδεμένη, υπάρχει μόνο ένας Θεός, και αυτός ο Θεός αρκεί.

§ 40

Μπορούμε επίσης να κρίνουμε ότι αυτή η υπέρτατη υπόσταση που είναι μοναδική, καθολική και αναγκαία, μη έχοντας τίποτα έξω από αυτήν που να είναι ανεξάρτητο από αυτήν, και όντας μια απλή συνέπεια του δυνατού είναι, πρέπει να είναι ανίκανη περιορισμών και να περιέχει όση πραγματικότητα είναι δυνατή.

§ 41

Από αυτό προκύπτει ότι ο Θεός είναι απολύτως τέλειος η τελειότητα δεν είναι τίποτε άλλο παρά το μέγεθος της θετικής πραγματικότητας που λαμβάνεται επακριβώς, θέτοντας κατά μέρος τα όρια ή τους περιορισμούς στα πράγματα που τα έχουν. Και εκεί όπου δεν υπάρχουν όρια, δηλαδή στον Θεό, η τελειότητα είναι απολύτως άπειρη (§ 22, Πρόλ. *, 4 α).

§ 42

Επίσης προκύπτει ότι τα δημιουργήματα έχουν τις τελειότητές τους από την επίδραση του Θεού, αλλά έχουν τις ατέλειές τους από την ίδια τους τη φύση, που είναι ανίκανη να υπάρξει χωρίς όρια. Γιατί σε αυτό διακρίνονται από τον Θεό. Αυτή η πρωταρχική ατέλεια των δημιουργημάτων παρατηρείται στη φυσική αδράνεια των σωμάτων (§ 20, 27-30, 153, 167, 377 κ.εξ.).

§ 43

Είναι επίσης αληθές ότι στον Θεό βρίσκεται όχι μόνο η πηγή των υπάρξεων, αλλά και των ουσιών, στο βαθμό που είναι πραγματικές, ή του πραγματικού στη δυνατότητα. Διότι η νόηση του Θεού είναι η περιοχή των αιώνιων αληθειών, ή των ιδεών από τις οποίες εξαρτώνται, και χωρίς αυτόν δεν θα υπήρχε τίποτα πραγματικό στις δυνατότητες, και όχι μόνο τίποτα υπαρκτό, αλλά και τίποτα δυνατό (§ 20).

§ 44

Διότι αν υπάρχει πραγματικότητα στις ουσίες ή δυνατότητες, ή στις αιώνιες αλήθειες, αυτή η πραγματικότητα πρέπει να θεμελιώνεται σε κάτι υπαρκτό και ενεργό· και κατά συνέπεια στην ύπαρξη του Αναγκαίου Όντος, στο οποίο η ουσία περιλαμβάνει την ύπαρξη, ή στο οποίο αρκεί να είναι δυνατό για να είναι ενεργό (§ 184-189, 335).

§ 45

Έτσι μόνο ο Θεός (ή το Αναγκαίο Ον) έχει αυτό το προνόμιο ότι πρέπει να υπάρχει αν είναι δυνατός. Και καθώς τίποτα δεν μπορεί να εμποδίσει τη δυνατότητα αυτού που δεν περιέχει κανένα όριο, καμία άρνηση, και συνεπώς καμία αντίφαση, αυτό και μόνο αρκεί για να γνωρίσουμε την ύπαρξη του Θεού *a priori*. Το αποδείξαμε επίσης μέσω της πραγματικότητας των αιώνιων αληθειών. Αλλά μόλις το αποδείξαμε και *a posteriori* αφού υπάρχουν ενδεχόμενα όντα, τα οποία δεν μπορούν να έχουν τον τελευταίο ή επαρκή λόγο τους παρά μόνο στο αναγκαίο ον, που έχει τον λόγο της ύπαρξής του στον εαυτό του.

§ 46

Ωστόσο, δεν πρέπει να φανταζόμαστε, όπως κάποιοι, ότι οι αιώνιες αλήθειες, επειδή εξαρτώνται από τον Θεό, είναι αυθαίρετες και εξαρτώνται από τη θέλησή του, όπως φαίνεται να το εξέλαβε ο Καρτέσιος και έπειτα ο κ. Πουαρέ. Αυτό αληθεύει μόνο για τις ενδεχόμενες αλήθειες, των οποίων η αρχή είναι η καταλληλότητα ή η επιλογή του καλύτερου ενώ οι αναγκαίες αλήθειες εξαρτώνται αποκλειστικά από τη νόησή του και αποτελούν το εσωτερικό της αντικείμενο (§ 180-184, 185, 335, 351, 380).

§ 47

Έτσι μόνο ο Θεός είναι η πρωταρχική ενότητα, ή η αρχική απλή υπόσταση, από την οποία όλες οι δημιουργημένες ή παράγωγες Μονάδες είναι προϊόντα και γεννιούνται, θα λέγαμε, από συνεχείς Αστραπές της Θεότητας από στιγμή σε στιγμή, περιορισμένες από τη δεκτικότητα του δημιουργήματος, του οποίου είναι ουσιώδες να είναι περιορισμένο (§ 382-391, 398, 395).

§ 48

Υπάρχει στον Θεό η Δύναμη, που είναι η πηγή των πάντων, έπειτα η Γνώση, που περιέχει τη λεπτομέρεια των ιδεών, και τέλος η Βούληση, που επιφέρει τις αλλαγές ή παραγωγές σύμφωνα με την αρχή του καλύτερου (§ 7,149-150). Και αυτό αντιστοιχεί σε αυτό που στις δημιουργημένες μονάδες αποτελεί το υποκείμενο ή τη βάση, την αντιληπτική ικανότητα και την ορεκτική ικανότητα. Αλλά στον Θεό αυτά τα γνωρίσματα είναι απολύτως άπειρα ή τέλεια και στις δημιουργημένες Μονάδες ή στις εντελέχειες (ή τελειωσιμότητες, όπως μετέφραζε τη λέξη ο Ερμόλαος Βάρβαρος) είναι μόνο μιμήσεις τους, στο βαθμό που υπάρχει τελειότητα (§ 87).

§ 49

Το δημιούργημα λέγεται ότι ενεργεί προς τα έξω στο βαθμό που έχει τελειότητα, και πάσχει από ένα άλλο, στο βαθμό που είναι ατελές. Έτσι αποδίδουμε την ενέργεια στη Μονάδα, στο βαθμό που έχει ευκρινείς αντιλήψεις, και το πάθος στο βαθμό που έχει συγκεχυμένες (§ 32, 66, 386).

§ 50

Και ένα δημιούργημα είναι πιο τέλει από ένα άλλο, στο βαθμό που βρίσκουμε σε αυτό αυτό που χρησιμεύει για να δώσει λόγο *a priori* για ό,τι συμβαίνει στο άλλο, και είναι έτσι που λέμε ότι ενεργεί πάνω στο άλλο.

§ 51

Αλλά στις απλές υποστάσεις πρόκειται μόνο για μια ιδεατή επίδραση μιας μονάδας στην άλλη, που μπορεί να έχει αποτέλεσμα μόνο μέσω της παρέμβασης του Θεού, στο βαθμό που στις ιδέες του Θεού μια μονάδα απαιτεί εύλογα ο Θεός, ρυθμίζοντας τις άλλες από την αρχή των πραγμάτων, να τη λάβει υπόψη. Διότι εφόσον μια δημιουργημένη Μονάδα δεν μπορεί να έχει φυσική επίδραση στο εσωτερικό της άλλης, μόνο με αυτόν τον τρόπο μπορεί η μία να εξαρτάται από την άλλη (§ 9, 54, 65-66, 201. Περίληψη αντίρρ. 3).

§ 52

Και έτσι, μεταξύ των δημιουργημάτων οι ενέργειες και τα πάθη είναι αμοιβαία. Διότι ο Θεός, συγκρίνοντας δύο απλές υποστάσεις, βρίσκει σε καθεμία λόγους που τον υποχρεώνουν να προσαρμόσει την άλλη σε αυτήν και κατά συνέπεια αυτό που είναι ενεργητικό από ορισμένες απόψεις, είναι παθητικό από μια άλλη οπτική: ενεργητικό στο βαθμό που αυτό που γνωρίζουμε ευκρινώς σε αυτό χρησιμεύει για να εξηγήσει αυτό που συμβαίνει σε ένα άλλο και παθητικό στο βαθμό που η εξήγηση αυτού που συμβαίνει σε αυτό βρίσκεται σε αυτό που γνωρίζουμε ευκρινώς σε ένα άλλο (§ 66).

§ 53

Τώρα, καθώς υπάρχει μια απειρία δυνατών σύμπαντων στις Ιδέες του Θεού και μόνο ένα μπορεί να υπάρξει, πρέπει να υπάρχει ένας επαρκής λόγος για την επιλογή του Θεού, που τον καθορίζει προς το ένα μάλλον παρά προς το άλλο (§ 8, 10, 44, 173, 196 κ.εξ., 225, 414-416).

§ 54

Και αυτός ο λόγος μπορεί να βρεθεί μόνο στην καταλληλότητα, ή στους βαθμούς τελειότητας, που περιέχουν αυτοί οι κόσμοι κάθε δυνατό έχοντας δικαίωμα να διεκδικεί την ύπαρξη ανάλογα με την τελειότητα που εμπεριέχει (§ 74, 167, 350, 201, 130, 352, 345 κ.εξ., 354).

§ 55

Και αυτή είναι η αιτία της ύπαρξης του καλύτερου, που η σοφία κάνει γνωστό στον Θεό, που η αγαθότητά του τον κάνει να επιλέξει, και που η δύναμή του τον κάνει να παράγει (§ 8,7, 80, 84, 119, 204, 206, 208. Περίληψη αντίρρ. 1, αντίρρ. 8).

§ 56

Τώρα αυτός ο σύνδεσμος ή αυτή η προσαρμογή όλων των δημιουργημένων πραγμάτων στο καθένα και του καθενός σε όλα τα άλλα, κάνει κάθε απλή υπόσταση να έχει σχέσεις που εκφράζουν όλες τις άλλες, και συνεπώς να είναι ένας διαρκής ζωντανός καθρέφτης του σύμπαντος (§ 130,360).

§ 57

Και, όπως η ίδια πόλη κοιταγμένη από διαφορετικές πλευρές φαίνεται εντελώς διαφορετική, και είναι σαν να πολλαπλασιάζεται προοπτικά συμβαίνει παρομοίως, ώστε μέσω της άπειρης πολλαπλότητας των απλών ουσιών, υπάρχουν σαν τόσα διαφορετικά σύμπαντα, που δεν είναι παρά οι προοπτικές ενός μόνου σύμφωνα με τις διαφορετικές οπτικές γωνίες κάθε Μονάδας.

§ 58

Και αυτό είναι το μέσο για να επιτύχουμε όση ποικιλία είναι δυνατή, αλλά με τη μεγαλύτερη δυνατή τάξη, δηλαδή είναι το μέσο για να επιτύχουμε όση τελειότητα είναι δυνατή (§ 120, 124, 241 κ.εξ., 214, 243, 275).

§ 59

Επίσης είναι μόνο αυτή η υπόθεση (που τολμώ να πω ότι έχει αποδειχθεί) που αναδεικνύει όπως πρέπει το μεγαλείο του Θεού: αυτό το αναγνώρισε ο κύριος Μπέιλ, όταν στο Λεξικό του (άρθρο *Rorarius*) έκανε αντιρρήσεις, όπου μάλιστα μπήκε στον πειρασμό να πιστέψει ότι έδινα υπερβολικά πολλά στον Θεό, και περισσότερα απ' όσα είναι δυνατά. Αλλά δεν μπόρεσε να προβάλει κανέναν λόγο για το γιατί αυτή η καθολική αρμονία, που κάνει κάθε ουσία να εκφράζει ακριβώς όλες τις άλλες μέσω των σχέσεων που έχει με αυτές, θα ήταν αδύνατη.

§ 60

Βλέπουμε άλλωστε σε αυτά που μόλις ανέφερα, τους λόγους *a priori* για τους οποίους τα πράγματα δεν θα μπορούσαν να είναι διαφορετικά. Επειδή ο Θεός ρυθμίζοντας το όλον έλαβε υπόψη κάθε μέρος, και ιδιαίτερα κάθε μονάδα, της οποίας η φύση, όντας αναπαραστατική, τίποτα δεν θα μπορούσε να την περιορίσει στο να αναπαριστά μόνο ένα μέρος των πραγμάτων· αν και είναι αλήθεια ότι αυτή η αναπαράσταση είναι συγκεχυμένη στις λεπτομέρειες ολόκληρου του σύμπαντος και μπορεί να είναι διακριτή μόνο σε ένα μικρό μέρος των πραγμάτων, δηλαδή σε εκείνα που είναι είτε τα πλησιέστερα είτε τα μεγαλύτερα σε σχέση με κάθε Μονάδα· διαφορετικά κάθε μονάδα θα ήταν μια Θεότητα. Δεν είναι στο αντικείμενο, αλλά στην τροποποίηση της γνώσης του αντικειμένου, που οι μονάδες είναι περιορισμένες. Όλες τείνουν συγκεχυμένα προς το άπειρο, προς το όλον· αλλά περιορίζονται και διακρίνονται από τους βαθμούς των διακριτών αντιλήψεων.

§ 61

Και τα σύνθετα συμβολίζουν σε αυτό με τα απλά. Διότι, καθώς τα πάντα είναι πλήρη, κάτι που καθιστά όλη την ύλη συνδεδεμένη, και καθώς στο πλήρες κάθε κίνηση προκαλεί κάποια επίδραση στα απομακρυσμένα σώματα, ανάλογα με την απόσταση, έτσι ώστε κάθε σώμα επηρεάζεται όχι μόνο από εκείνα που το αγγίζουν και αισθάνεται κατά κάποιο τρόπο όλα όσα τους συμβαίνουν, αλλά επίσης μέσω αυτών αισθάνεται ακόμη και εκείνα που αγγίζουν τα πρώτα, από τα οποία αγγίζεται άμεσα: έπεται ότι αυτή η επικοινωνία φτάνει σε οποιαδήποτε απόσταση. Και κατά συνέπεια κάθε σώμα αισθάνεται όλα όσα συμβαίνουν στο σύμπαν· έτσι ώστε εκείνος που βλέπει τα πάντα, θα μπορούσε να διαβάσει σε καθένα τι συμβαίνει παντού και μάλιστα τι έχει συμβεί ή θα συμβεί παρατηρώντας στο παρόν αυτό που

είναι μακρινό, τόσο ως προς τους χρόνους όσο και ως προς τους τόπους: σύμπνοια πάντα, έλεγε ο Ιπποκράτης. Αλλά μια Ψυχή μπορεί να διαβάσει στον εαυτό της μόνο ό,τι αναπαρίσταται διακριτά, δεν μπορεί να ξεδιπλώσει μονομιάς όλες τις πτυχές της, γιατί πηγαίνουν στο άπειρο.

§ 62

Έτσι, παρόλο που κάθε δημιουργημένη μονάδα αναπαριστά ολόκληρο το σύμπαν, αναπαριστά πιο ευδιάκριτα το σώμα που της έχει ανατεθεί ιδιαίτερα και του οποίου αποτελεί την εντελέχεια: και καθώς αυτό το σώμα εκφράζει ολόκληρο το σύμπαν μέσω της σύνδεσης όλης της ύλης στο πλήρες, η ψυχή αναπαριστά επίσης ολόκληρο το σύμπαν αναπαριστώντας αυτό το σώμα, που της ανήκει με έναν ιδιαίτερο τρόπο (§ 400).

§ 63

Το σώμα που ανήκει σε μια Μονάδα, της οποίας είναι η εντελέχεια ή η Ψυχή, συνιστά μαζί με την εντελέχεια αυτό που μπορούμε να ονομάσουμε έμβιον, και μαζί με την ψυχή αυτό που ονομάζουμε ζώο. Τώρα, αυτό το σώμα ενός έμβιου όντος ή ενός ζώου είναι πάντα οργανικό· διότι κάθε Μονάδα, όντας καθρέφτης του σύμπαντος με τον δικό της τρόπο, και το σύμπαν όντας ρυθμισμένο σε μια τέλεια τάξη, πρέπει να υπάρχει επίσης μια τάξη στο αναπαριστώμενο, δηλαδή στις αντιλήψεις της ψυχής, και κατά συνέπεια στο σώμα, σύμφωνα με την οποία το σύμπαν αναπαρίσταται σε αυτό (§ 403).

§ 64

Έτσι κάθε οργανικό σώμα ενός έμβιου όντος είναι ένα είδος θείας μηχανής, ή ενός φυσικού αυτομάτου, που ξεπερνά απείρως όλα τα τεχνητά αυτόματα. Διότι μια μηχανή φτιαγμένη από την ανθρώπινη τέχνη δεν είναι μηχανή σε καθένα από τα μέρη της. Για παράδειγμα: το δόντι ενός ορειχάλκινου τροχού έχει μέρη ή θραύσματα που δεν είναι πλέον για εμάς κάτι τεχνητό και δεν έχουν πια τίποτα που να δείχνει μηχανή σε σχέση με τη χρήση για την οποία προοριζόταν ο τροχός. Αλλά οι μηχανές της φύσης, δηλαδή τα ζωντανά σώματα, είναι ακόμη μηχανές στα μικρότερα μέρη τους, μέχρι το άπειρο. Αυτό είναι που κάνει τη διαφορά μεταξύ της Φύσης και της τέχνης, δηλαδή μεταξύ της Θείας τέχνης και της δικής μας (§ 134, 146, 194, 483).

§ 65

Και ο δημιουργός της φύσης μπόρεσε να εφαρμόσει αυτή τη θεία και απείρως θαυμαστή τέχνη, επειδή κάθε τμήμα της ύλης δεν είναι μόνο διαιρετό επ' άπειρον όπως αναγνώρισαν οι αρχαίοι, αλλά επίσης πραγματικά υποδιαιρεμένο χωρίς τέλος, κάθε μέρος σε μέρη, από τα οποία το καθένα έχει κάποια δική του κίνηση, διαφορετικά θα ήταν αδύνατο κάθε τμήμα της ύλης να μπορεί να εκφράσει ολόκληρο το σύμπαν (Προκαταρκτικά [Λόγος περί συμμορφώσεως], § 70. Θεοδικία, §195).

§ 66

Από όπου βλέπουμε ότι υπάρχει ένας κόσμος δημιουργημάτων, έμβιων όντων, ζώων, εντελεχειών, ψυχών στο μικρότερο μέρος της ύλης.

§ 67

Κάθε τμήμα της ύλης μπορεί να γίνει αντιληπτό ως ένας κήπος γεμάτος φυτά, και ως μια λίμνη γεμάτη ψάρια. Αλλά κάθε κλαδί του φυτού, κάθε μέλος του ζώου, κάθε σταγόνα των υγρών του είναι επίσης ένας τέτοιος κήπος ή μια τέτοια λίμνη.

§ 68

Και αν και η γη και ο αέρας που παρεμβάλλονται μεταξύ των φυτών του κήπου, ή το νερό που παρεμβάλλεται μεταξύ των ψαριών της λίμνης, δεν είναι ούτε φυτό ούτε ψάρι περιέχουν ωστόσο ακόμα, αλλά τις περισσότερες φορές με μια λεπτότητα που μας είναι απαρατήρητη.

§ 69

Έτσι δεν υπάρχει τίποτα ακαλλιέργητο, στείρο, νεκρό στο σύμπαν, κανένα χάος, καμία σύγχυση παρά μόνο φαινομενικά περίπου όπως θα φαινόταν σε μια λίμνη από απόσταση όπου θα έβλεπε κανείς μια συγκεχυμένη κίνηση και έναν συνωστισμό, θα λέγαμε, ψαριών της λίμνης, χωρίς να διακρίνει τα ίδια τα ψάρια.

§ 70

Βλέπουμε από αυτό ότι κάθε ζωντανό σώμα έχει μια κυρίαρχη εντελέχεια που είναι η ψυχή στο ζώο· αλλά τα μέλη αυτού του ζωντανού σώματος είναι γεμάτα από άλλα έμβια όντα, φυτά, ζώα, από τα οποία το καθένα έχει ακόμα τη δική του εντελέχεια ή την κυρίαρχη ψυχή του.

§ 71

Αλλά δεν πρέπει να φανταστούμε με κάποιους, που είχαν παρεξηγήσει τη σκέψη μου, ότι κάθε ψυχή έχει μια μάζα ή τμήμα της ύλης δικό της ή προσαρτημένο σε αυτήν για πάντα, και ότι κατέχει συνεπώς άλλα κατώτερα έμβια όντα, προορισμένα πάντα στην υπηρεσία της. Γιατί όλα τα σώματα βρίσκονται σε μια διαρκή ροή όπως τα ποτάμια και μέρη εισέρχονται και εξέρχονται συνεχώς.

§ 72

Έτσι η ψυχή αλλάζει σώμα μόνο σιγά σιγά και βαθμιαία, έτσι ώστε να μην απογυμνώνεται ποτέ μονομιάς από όλα τα όργανά της και υπάρχει συχνά μεταμόρφωση στα ζώα, αλλά ποτέ μετεμψύχωση ούτε μετανάστευση Ψυχών: δεν υπάρχουν επίσης Ψυχές εντελώς διαχωρισμένες, ούτε πνεύματα χωρίς σώμα. Μόνο ο Θεός είναι εντελώς αποσπασμένος από αυτά.

§ 73

Αυτό είναι που κάνει επίσης ώστε να μην υπάρχει ποτέ ούτε πλήρης γέννηση, ούτε τέλειος θάνατος με την αυστηρή έννοια, που να συνίσταται στον διαχωρισμό της ψυχής. Και αυτό που ονομάζουμε Γεννήσεις είναι αναπτύξεις και αυξήσεις όπως αυτό που ονομάζουμε θανάτους, είναι περιτυλίξεις και μειώσεις.

§ 74

Οι φιλόσοφοι ήταν πολύ προβληματισμένοι για την προέλευση των μορφών, εντελεχειών, ή Ψυχών αλλά σήμερα, όταν έχουμε αντιληφθεί,

μέσω ακριβών ερευνών που έγιναν στα φυτά, τα έντομα και τα ζώα, ότι τα οργανικά σώματα της φύσης δεν παράγονται ποτέ από χάος ή σήψη· αλλά πάντα από σπόρους, στους οποίους υπήρχε αναμφίβολα κάποια προδιαμόρφωση· έχουμε κρίνει ότι όχι μόνο το οργανικό σώμα ήταν ήδη εκεί πριν τη σύλληψη, αλλά επίσης και μια ψυχή σε αυτό το σώμα, και με μια λέξη το ίδιο το ζώο· και ότι μέσω της σύλληψης αυτό το ζώο έχει απλώς προετοιμαστεί για μια μεγάλη μεταμόρφωση για να γίνει ένα ζώο άλλου είδους.

§ 75

Τα ζώα, από τα οποία κάποια ανυψώνονται στο επίπεδο των μεγαλύτερων ζώων μέσω της σύλληψης, μπορούν να ονομαστούν σπερματικά· αλλά εκείνα από αυτά που παραμένουν στο είδος τους, δηλαδή τα περισσότερα, γεννιούνται, πολλαπλασιάζονται και καταστρέφονται όπως τα μεγάλα ζώα, και υπάρχει μόνο ένας μικρός αριθμός εκλεκτών, που περνά σε μια μεγαλύτερη σκηνή.

§ 76

Αλλά αυτό ήταν μόνο το μισό της αλήθειας: έκρινα λοιπόν ότι αν το ζώο δεν αρχίζει ποτέ φυσικά, δεν τελειώνει επίσης φυσικά και ότι όχι μόνο δεν θα υπάρξει γέννηση, αλλά ούτε και ολοκληρωτική καταστροφή, ούτε θάνατος με την αυστηρή έννοια. Και αυτοί οι συλλογισμοί που έγιναν *a posteriori* και προέρχονται από τα πειράματα συμφωνούν τέλεια με τις αρχές μου που συνάγονται *a priori* όπως παραπάνω.

§ 77

Έτσι μπορούμε να πούμε ότι όχι μόνο η ψυχή (καθρέφτης ενός άφθαρτου σύμπαντος) είναι άφθαρτη, αλλά και το ίδιο το ζώο, αν και η μηχανή του συχνά χάνεται εν μέρει, και εγκαταλείπει ή παίρνει οργανικά περιβλήματα.

§ 78

Αυτές οι αρχές μου έδωσαν τη δυνατότητα να εξηγήσω με φυσικό τρόπο την ένωση ή τη συμφωνία της ψυχής και του οργανικού σώματος. Η ψυχή ακολουθεί τους δικούς της νόμους και το σώμα επίσης τους δικούς του· και συναντώνται δυνάμει της προκαθορισμένης αρμονίας μεταξύ όλων των ουσιών, καθώς όλες είναι αναπαραστάσεις του ίδιου σύμπαντος.

§ 79

Οι ψυχές ενεργούν σύμφωνα με τους νόμους των τελικών αιτιών μέσω επιθυμιών, σκοπών και μέσων. Τα σώματα ενεργούν σύμφωνα με τους νόμους των αποτελεσματικών αιτιών ή των κινήσεων. Και τα δύο βασίλεια, αυτό των αποτελεσματικών αιτιών και αυτό των τελικών αιτιών, είναι αρμονικά μεταξύ τους.

§ 80

Ο Καρτέσιος αναγνώρισε ότι οι ψυχές δεν μπορούν να δώσουν δύναμη στα σώματα, επειδή υπάρχει πάντα η ίδια ποσότητα δύναμης στην ύλη. Ωστόσο, πίστευε ότι η ψυχή μπορούσε να αλλάξει την κατεύθυνση των σωμάτων. Αλλά αυτό συνέβη επειδή δεν γνώριζαν στην εποχή του το νόμο της φύσης, που διατηρεί επίσης την ίδια συνολική κατεύθυνση στην ύλη. Αν

το είχε παρατηρήσει, θα είχε καταλήξει στο δικό μου Σύστημα της προκαθορισμένης αρμονίας.

§ 81

Αυτό το Σύστημα κάνει τα σώματα να ενεργούν σαν να μην υπήρχαν (αδύνατον) ψυχές και οι Ψυχές να ενεργούν σαν να μην υπήρχαν σώματα και και τα δύο να ενεργούν σαν το ένα να επηρέαζε το άλλο.

§ 82

Όσον αφορά τα Πνεύματα ή τις Λογικές Ψυχές, αν και βρίσκω ότι στο βάθος υπάρχει το ίδιο πράγμα σε όλα τα έμβια όντα και τα ζώα, όπως μόλις είπαμε (δηλαδή ότι το ζώο και η ψυχή αρχίζουν μόνο με τον κόσμο και δεν τελειώνουν επίσης όπως ο κόσμος), υπάρχει ωστόσο κάτι ιδιαίτερο στα Λογικά Ζώα, ότι τα μικρά σπερματικά τους Ζώα, όσο είναι μόνο αυτό, έχουν μόνο συνηθισμένες ή αισθητηριακές ψυχές αλλά μόλις αυτά που είναι εκλεγμένα, ούτως ειπείν, φτάσουν μέσω μιας πραγματικής σύλληψης στην ανθρώπινη φύση, οι αισθητηριακές τους ψυχές ανυψώνονται στο επίπεδο της λογικής και στο προνόμιο των Πνευμάτων.

§ 83

Μεταξύ άλλων διαφορών που υπάρχουν ανάμεσα στις συνηθισμένες Ψυχές και τα Πνεύματα, από τις οποίες έχω ήδη επισημάνει ένα μέρος, υπάρχει και αυτή: ότι οι ψυχές γενικά είναι ζωντανοί καθρέφτες ή εικόνες του σύμπαντος των δημιουργημάτων· αλλά τα πνεύματα είναι επιπλέον εικόνες της ίδιας της Θεότητας, ή του ίδιου του δημιουργού της φύσης: ικανά να

γνωρίζουν το σύστημα του σύμπαντος και να μιμούνται κάτι από αυτό μέσω αρχιτεκτονικών δειγμάτων· κάθε πνεύμα είναι σαν μια μικρή θεότητα στον τομέα του.

§ 84

Αυτό είναι που κάνει τα Πνεύματα ικανά να εισέλθουν σε ένα είδος Κοινωνίας με τον Θεό, και είναι για αυτά όχι μόνο αυτό που είναι ένας εφευρέτης για τη Μηχανή του (όπως είναι ο Θεός σε σχέση με τα άλλα δημιουργήματα) αλλά επίσης αυτό που είναι ένας Ηγεμόνας για τους υπηκόους του, και μάλιστα ένας Πατέρας για τα παιδιά του.

§ 85

Από όπου είναι εύκολο να συμπεράνουμε ότι το σύνολο όλων των Πνευμάτων πρέπει να αποτελεί την Πόλη του Θεού, δηλαδή την πιο τέλεια Πολιτεία που είναι δυνατή υπό τον πιο τέλειο των Μοναρχών.

§ 86

Αυτή η Πόλη του Θεού, αυτή η πραγματικά καθολική Μοναρχία είναι ένας Ηθικός Κόσμος μέσα στον Φυσικό κόσμο, και είναι το πιο υψηλό και θείο στα έργα του Θεού: και σε αυτόν έγκειται πραγματικά η δόξα του Θεού, αφού δεν θα υπήρχε καμία, αν το μεγαλείο και η καλοσύνη του δεν ήταν γνωστά και θαυμαστά από τα πνεύματα. Είναι επίσης σε σχέση με αυτή τη θεία Πόλη που έχει κυρίως την Καλοσύνη, ενώ η σοφία και η δύναμή του φαίνονται παντού.

§ 87

Όπως καθιερώσαμε παραπάνω μια τέλεια Αρμονία μεταξύ δύο φυσικών Βασιλείων, του ενός των Αποτελεσματικών αιτιών και του άλλου των Τελικών, πρέπει να επισημάνουμε εδώ και μια άλλη αρμονία μεταξύ του Φυσικού βασιλείου της Φύσης και του Ηθικού βασιλείου της Χάριτος, δηλαδή, μεταξύ του Θεού θεωρούμενου ως Αρχιτέκτονα της Μηχανής του σύμπαντος και του Θεού θεωρούμενου ως Μονάρχη της θείας Πολιτείας των Πνευμάτων (§ 62, 74, 118, 248, 112, 130, 247).

§ 88

Αυτή η Αρμονία κάνει τα πράγματα να οδηγούν στη Χάρη μέσω των ίδιων των οδών της Φύσης, και ότι αυτός ο πλανήτης για παράδειγμα πρέπει να καταστραφεί και να αποκατασταθεί με φυσικούς τρόπους τις στιγμές που το απαιτεί η διακυβέρνηση των Πνευμάτων για την τιμωρία των μεν και την ανταμοιβή των δε (§ 18 κ.εξ., 110, 244-245, 340).

§ 89

Μπορούμε επίσης να πούμε ότι ο Θεός ως Αρχιτέκτονας ικανοποιεί σε όλα τον Θεό ως νομοθέτη και έτσι οι αμαρτίες πρέπει να φέρουν την τιμωρία τους μαζί τους από τη φυσική τάξη και δύναμη της ίδιας της μηχανικής δομής των πραγμάτων και ομοίως οι καλές πράξεις θα προσελκύσουν τις ανταμοιβές τους με μηχανικούς τρόπους σε σχέση με τα σώματα αν και αυτό δεν μπορεί και δεν πρέπει να συμβαίνει πάντα αμέσως.

§ 90

Τέλος, υπό αυτή την τέλεια διακυβέρνηση δεν θα υπήρχε καμία καλή Πράξη χωρίς ανταμοιβή, καμία κακή χωρίς τιμωρία και όλα πρέπει να καταλήγουν στο καλό των καλών δηλαδή εκείνων που δεν είναι δυσαρεστημένοι σε αυτό το μεγάλο Κράτος, που εμπιστεύονται την Πρόνοια, αφού έχουν κάνει το καθήκον τους, και που αγαπούν και μιμούνται, όπως πρέπει, τον Δημιουργό όλων των αγαθών, ευχαριστιούνται στη θεώρηση των τελειοτήτων του σύμφωνα με τη φύση της αληθινής αγνής αγάπης, που κάνει κάποιον να βρίσκει ευχαρίστηση στην ευτυχία αυτού που αγαπά. Αυτό είναι που κάνει τους σοφούς και ενάρετους ανθρώπους να εργάζονται σε ό,τι φαίνεται σύμφωνο με την τεκμαιρόμενη θεία βούληση ή προηγούμενη και να είναι ωστόσο ικανοποιημένοι με ό,τι κάνει ο Θεός να συμβεί πραγματικά μέσω της μυστικής του βούλησης, επακόλουθης και αποφασιστικής αναγνωρίζοντας ότι αν μπορούσαμε να καταλάβουμε αρκετά την τάξη του σύμπαντος, θα βρίσκαμε ότι ξεπερνά όλες τις επιθυμίες των πιο σοφών, και ότι είναι αδύνατο να το κάνουμε καλύτερο απ' ό,τι είναι όχι μόνο για το σύνολο γενικά, αλλά και για εμάς τους ίδιους συγκεκριμένα, αν είμαστε προσκολλημένοι, όπως πρέπει, στον Δημιουργό του όλου, όχι μόνο ως Αρχιτέκτονα και αποτελεσματική αιτία της ύπαρξής μας, αλλά και ως Κύριό μας και ως τελική αιτία που πρέπει να αποτελεί τον σκοπό της βούλησής μας, και μόνο αυτός μπορεί να κάνει την ευτυχία μας (Πρόλ. *, 4 a b¹⁴. § 278. Πρόλ. *, 4 b¹⁵).

ΤΕΛΟΣ

¹⁴ Εκδ. Erdm., σ. 469.

¹⁵ Εκδ. Erdm., σ. 469 b.

CosmicPhilosophy.org

<https://gr.cosmicphilosophy.org/>

Εκτυπώθηκε στις 22 Νοεμβρίου 2025

Άλλα έργα μας:

- ▶ [GMODebate.org](https://gmodebate.org/): Ένα πρότζεκτ που διερευνά τις φιλοσοφικές βάσεις της ευγονικής, του σαϊεντισμού, του κινήματος "απελευθέρωσης της επιστήμης από τη φιλοσοφία", του "αντιεπιστημονικού αφηγήματος" και των σύγχρονων μορφών επιστημονικής εξέτασης.